

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. lapkričio 28 d.
(OR. en)

16139/23

Tarpinstitucinė byla:
2023/0444(NLE)

ENER 650
ECOFIN 1297

PASIŪLYMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2023 m. lapkričio 28 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2023) 762 final
Dalykas:	Pasiūlymas – TARYBOS REGLAMENTAS, kuriuo dėl taikymo laikotarpio pratęsimo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2022/2576

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2023) 762 final.

Priedama: COM(2023) 762 final

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2023 11 28
COM(2023) 762 final

2023/0444 (NLE)

Pasiūlymas

TARYBOS REGLAMENTAS

**kuriuo dėl taikymo laikotarpio pratęsimo iš dalies keičiamas Reglamentas
(ES) 2022/2576**

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

1.1. Pasiūlymo pagrindimas ir tikslai

Rusija, pradėjusi neišprovokuotą ir nepateisinamą plataus masto invaziją į Ukrainą, sutrikdė dujų tiekimą į ES sąmoningai bandydama panaudoti energiją kaip politinį ginklą. Rusija daug metų buvo pagrindinė ES dujų tiekėja. Anksčiau daugiau kaip 40 proc. dujų Europos Sąjungai tiekė Rusija. Nuo 2022 m. vasario mėn. tiekiamas dujų kiekis vis mažėja. 2023 m. pirmąjį pusmetį dujotiekiu iš Rusijos tiekiamos dujos sudarė mažiau nei 10 proc. ES dujų importo. Dvylika valstybių narių aktyvavo pirmąjį arba antrąjį krizės lygį pagal bendrą ES klasifikaciją, kaip numatyta Reglamente (ES) 2017/1938 dėl dujų tiekimo saugumo.

Šis tiekimo sukrėtimas padarė didelį poveikį dujų ir elektros energijos kainų lygiui ir nepastovumui, infliacijai, bendram ES finansiniam ir makroekonominiam stabilumui ir visiems piliečiams. 2022 m. didmeninė kaina buvo vidutiniškai daugiau kaip penkis kartus didesnė nei iki krizės, o 2022 m. vasarą, krizės įkarštyje, netgi perkopė 300 EUR/MWh. Iki šiol kainos yra gerokai aukštesnės nei iki krizės ir yra labai nepastovios. Įmonės, visų pirma energijai imlūs pramonės sektoriai, prarado konkurencingumą, o piliečių perkamoji galia sumažėjo.

Šiomis aplinkybėmis Taryba 2022 m. gruodžio 19 d. priėmė Tarybos reglamentą (ES) 2022/2576 dėl solidarumo didinimo geriau koordinuojant dujų pirkimą, nustatant patikimus lyginamuosius kainų indeksus ir tarpvalstybinius dujų mainus.

Reglamentu (ES) 2022/2576 nustatytas laikinas teisinis pagrindas, susijęs su:

- geresniu dujų pirkimo koordinavimu (II skyrius),
- priemonėmis, kuriomis siekiama išvengti pernelyg didelių dujų kainų ir pernelyg didelio einamosios paros kainų nepastovumo energetikos išvestinių finansinių priemonių rinkose (III skyrius), ir
- priemonėmis, taikomomis susidarius su dujomis susijusiai ekstremaliajai situacijai (IV skyrius).

Reglamentu (ES) 2022/2576 siekiama sušvelninti poveikį dujų kainai sprendžiant paklausos ir pasiūlos klausimą, užtikrinant tiekimo saugumą visoje Europos Sąjungoje ir didinant solidarumą. Jame yra įvairių elementų, kuriais siekiama nuosekliai išvengti labai aukštų kainų ir didinti solidarumą bei tiekimo saugumą.

Šiuo pasiūlymu siekiama vieniems metams pratęsti Reglamento (ES) 2022/2576 nuostatų taikymo laikotarpį, atsižvelgiant į energijos tiekimui Sąjungoje tebekylančią riziką.

Sąjungos atsakas pagal planą „REPowerEU“ ir tolesnės iniciatyvos, įskaitant Reglamente (ES) 2022/2576 nustatytas priemones, padėjo sušvelninti Rusijos invazijos į Ukrainą poveikį dujų tiekimui ir vėlesnį jos poveikį kainų lygiui, infliacijai, finansiniam ir makroekonominiam stabilumui ir visiems piliečiams.

Tačiau padėtis pasaulinėse dujų rinkose išlieka labai įtempta ir tikėtina, kad artimiausioje ateityje rinkos pusiausvyra bus trapi. Ši padėtis turi neigiamų pasekmių dujų kainoms, kurios, nors ir yra mažesnės už aukščiausią lygį 2022 m. vasarą, tebėra daugiau nei dvigubai didesnės nei iki krizės. Įvairi rizika, jei ji pasireikš, gali pakurstyti baimę, kad pristigs dujų, o ši, atsižvelgiant į rinkos trapumą dėl įtampos joje, gali sukelti perdėtą reakciją ir labai paveikti

kainas. Ši rizika susijusi su atsigaunančia SGD paklausa Azijoje, dėl kurios mažėja dujų prieinamumas pasaulinėje dujų rinkoje; šalta žiema, dėl kurios dujų poreikis gali padidėti iki 30 mlrd. m³; ekstremaliaisiais meteorologiniais reiškiniais, kurie gali paveikti hidroenergijos akumuliaciją ir branduolinės energijos gamybą ir dėl to daugiau dujų būtų sukūrenama elektros energijai gaminti; tolesniu ypatingos svarbos infrastruktūros apgadinimu ir prastėjančia geopolitine aplinka ir grėsmių padėtimi dujas tiekiančiuose regionuose, pavyzdžiui, dėl krizės Artimuosiuose Rytuose.

Jei atitinkamos Sąjungos priemonės nebebūtų taikomos, gali keistis Sąjungos iki šiol stabilizuota, tačiau vis dar trapi padėtis ir sumažėti atsparumas galimiems būsimiems pokyčiams, pvz., visiškam importo iš Rusijos sustabdymui.

1.1.1. Pagrindiniai Reglamento (ES) 2022/2576 elementai

(1) Paklausos telkimas ir geresnis dujų pirkimo koordinavimas

Pagal Reglamentą (ES) 2022/2576 Komisija, padedama paslaugų teikėjo, sukūrė ir įgyvendino mechanizmą „AggregateEU“, kuris sudaro sąlygas telkti paklausą, rengti konkursus tarptautiniams dujų tiekėjams ir suderinti poreikį su tiekėjų pasiūlymais. Pagal šį mechanizmą kaip pirkėjai gali dalyvauti ES ir Energijos bendrijos susitariančiose šalyse įsisteigusios įmonės.

Reglamentu nustatomas privalomas paklausos telkimas – valstybės narės įpareigojamos reikalauti, kad vietos įmonės naudotųsi paslaugų teikėjo paslaugomis, kad būtų sutelktas pakankamai didelis dujų kiekis. Į paklausos telkimo procesą valstybių narių įmonės turi įtraukti kiekį, atitinkantį bent 15 proc. saugyklų pripildymo tikslų (apie 13,5 mlrd. kubinių metrų visoje Sąjungoje).

Kad tikslui vietoj Rusijos Federacijos tiekiamų dujų rasti dujų iš kitų tiekimo šaltinių nekiltų pavojus, Reglamente (ES) 2022/2576 nustatyta, kad negali dalyvauti Rusijos fizinių ar juridinių asmenų arba Rusijos Federacijoje įsisteigusių įmonių kontroliuojamos įmonės ar kitos įstaigos. Be to, Rusijos Federacijos kilmės gamtinės dujos, įskaitant tiekiamas gamtines dujas, patenkančias į valstybės nares ar Energijos bendrijos susitariančiąsias šalis per tam tikrus įleidimo taškus, neįtraukiamos į paklausos telkimo ir bendro pirkimo mechanizmą.

Reglamente (ES) 2022/2576 yra nuostatų, kuriomis siekiama užtikrinti geresnį dujų pirkimo Sąjungoje koordinavimą ir valstybių narių energetinį solidarumą. Kad būtų pasiektas šis tikslas, reglamentu siekiama pateikti Komisijai būsimų konkursų arba sutarčių, susijusių su dujų pardavimu ir pirkimu, apžvalgą. Todėl gamtinių dujų įmonės arba dujas vartojančios įmonės privalo siųsti Komisijai pranešimus apie visus būsimus konkursus ar sutartis, kurių apimtis viršija 5 TWh per metus. Tuomet Komisija tokioms įmonėms gali teikti rekomendacijas tais atvejais, kai tokie konkursai ar sutartys gali daryti neigiamą poveikį bendro pirkimo mechanizmui, rinkos veikimui, tiekimo saugumui ar solidarumui.

(2) Veiksmingas dujotiekių ir SGD terminalų naudojimas

Reglamentu (ES) 2022/2576 taip pat didinamas dujotiekių ir SGD terminalų naudojimo veiksmingumas.

Dėl tiekimo šaltinių įvairinimo siekiant atsisakyti Rusijos dujų keičiasi dujų srautų modeliai ES. Todėl srautai iš SGD terminalų į vartojimo centrus tapo aktualesni nei anksčiau dominavę Rytų–Vakarų srautai. Tačiau dėl tokių dujų srautų pokyčių sujungimo taškuose, ypač Šiaurės Vakarų Europoje, susidarė ypač didelė perkrova.

Kad dujų sistema geriau reaguotų į perkrovą ir būtų lankstesnė, Reglamento (ES) 2022/2576 14 straipsnyje įtvirtintos nuostatos, kuriomis PSO įpareigojami nevysiškai panaudotus sutartinius garantuojamuosius pajėgumus siūlyti visiems jungiamiesiems vamzdynams, o ne tik perpildytiems arba i) įgyvendinant naują mėnesio pajėgumų procedūrą pagal principą „naudok arba prarask“, arba ii) išplečiant esamas procedūras tuo pačiu tikslu.

Be to, tapo itin svarbu optimizuoti ES SGD terminalų priėmimo pajėgumus ir saugyklų naudojimą. Šiuo tikslu, kaip manė rinkos dalyviai, būtinas didesnis skaidrumas, panašus į dujų transportavimo dujotiekiais skaidrumo lygį. „Gas Infrastructure Europe“ (GIE) valdo dvi pagrindines platformas, apimančias visas ES valstybes nares, taip pat Jungtinę Karalystę ir Ukrainą: dujoms laikyti skirtą platformą „Aggregated Gas Storage Inventory“ (AGSI) ir SGD skirtą platformą „Aggregated LNG Storage Inventory“ (ALSI). Įsigaliojus Reglamentui (ES) 2022/2576 (12 ir 13 straipsniai), šios platformos buvo papildytos naujais komponentais, įskaitant informaciją apie siūlomas paslaugas ir toms paslaugoms taikomas sąlygas, sutartyse numatytus ir turimus saugyklų ir SGD įrenginių pajėgumus, tarifus ir kt. Dabar platformos apima beveik visus didelius ES SGD terminalus ir 98 proc. ES saugyklų. Be ES masto platformų, atskiri saugyklų ir SGD operatoriai buvo įpareigoti užtikrinti didesnį skaidrumą, susijusį su galimybėmis rezervuoti antrinius pajėgumus. Šiuo tikslu jie turėjo sukurti atskiras šių pajėgumų užsakymo platformas.

Didesnis skaidrumas sudaro sąlygas geriau ir išsamiau apžvelgti SGD ir saugyklų rinkas ES. Tai taip pat lemia veiksmingesnį šios infrastruktūros panaudojimą ir didina galimybes pritraukti papildomų tiekėjų.

(3) Veiksmai, susiję su dujų kainų lygiu

Naujo papildomo lyginamojo SGD indekso parengimas

ES SGD rinka vis dar stiprėja. Centrų indeksuojamai kainodarai toliau įtaką daro tiekimas dujotiekiais ir esamos infrastruktūros kliūtys, todėl ji ne visada tiksliai atspindi faktinę į Sąjungą importuojamų SGD kainą. Be to, kadangi Rusijos dujos vis dar sudaro nemažą, nors ir mažėjančią, dalį ES importo, kuris vis labiau sutelktas kai kuriose vietose, dujų rinkos tebėra pažeidžiamos dėl manipuliavimo Rusijos dujų tiekimu.

Reikia numatyti stabilią ir nuspėjamą SGD importo, kuris yra būtinas siekiant kompensuoti tiekimo trūkumus dėl tikėtino Rusijos dujų importo sustabdymo, kainodarą. Reglamentu (ES) 2022/2576 Europos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrai (ACER) buvo pavesta per trumpą laiką sukurti objektyvią į ES importuojamų SGD kainų vertinimo priemonę, o laikui bėgant – lyginamąjį indeksą, renkant tikrą laiką informaciją apie visus kasdienius sandorius. ACER parengė tokį lyginamąjį indeksą, pagal kurį pirkėjams teikiama išsamesnė informacija ir didinamas kainų skaidrumas.

Reglamentu (ES) 2022/2576 ACER suteikti reikiami įgaliojimai rinkti sandorių duomenis, reikalingus lyginamajam SGD indeksui nustatyti, remiantis ACER užduotimis ir įgaliojimais ir juos sustiprinant pagal 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1227/2011 dėl didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo ir 2014 m. gruodžio 17 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 1348/2014 dėl duomenų teikimo, kuriuo įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1227/2011 dėl didmeninės energijos rinkos vientisumo ir skaidrumo 8 straipsnio 2 ir 6 dalys (toliau kartu – REMIT).

(4) Kainų nepastovumo mažinimo veiksmai

Einamosios paros kainų nepastovumo valdymo mechanizmas

Finansų teisės aktuose (FPRD II) jau reikalaujama, kad prekybos vietos nustatytų tam tikrus mechanizmus dideliame nepastovumui finansų rinkose apriboti, o ESMA ieško būdų, kaip pagerinti sistemos išjungiklių veikimą visose turto klasėse, ir tai turės pastovesnę teigiamą poveikį prekybai visų klasių turtu, įskaitant energetikos išvestines finansines priemones. Ką tik atlikus FPRR peržiūrą taip pat įtraukta ekstremaliosios situacijos sąvoka ir ESMA suteikti papildomi įgaliojimai dėl sistemos išjungiklių. Tie pakeitimai į nacionalinės teisės aktus turi būti perkelti iki 2025 m. antrojo pusmečio. Reglamentu (ES) 2022/2576 einamosios paros kainų nepastovumo valdymo mechanizmas nustatytas taip, kad prekybos vietos sukurtų mechanizmus, kuriais būtų užkirstas kelias pernelyg dideliems kainų svyravimams prekybos dieną, pritaikant esamus sistemos išjungiklius arba sukuriant papildomą mechanizmą. Dėl didelių svyravimo pikų dujų ir elektros energijos rinkose energetikos įmonėms sunku toliau dalyvauti tose rinkose ir patenkinti savo apsidraudimo poreikius, kartu užtikrinant energijos tiekimo saugumą galutiniams vartotojams.

Todėl Reglamente (ES) 2022/2576 įtvirtintas reikalavimas prekybos vietoms nustatyti laikiną einamosios paros kainų nepastovumo valdymo mechanizmą, kuriuo siekiama apriboti didelius su energija susijusių išvestinių finansinių priemonių sutarčių kainų pokyčius tą pačią prekybos dieną. Prekybos vietos gali įgyvendinti einamosios paros kainų nepastovumo valdymo mechanizmą integruodamos jį į savo esamus sistemos išjungiklius, jau sukurtus pagal Direktyvą 2014/65/ES, arba kaip papildomą mechanizmą.

(5) Tiekimo saugumas

Solidarumo apsaugos pareigos taikymas ypatingos svarbos dujomis kūrenamoms elektrinėms

Pagal Reglamentą (ES) 2017/1938 valstybė narė, kurioje ypatingos svarbos dujomis kūrenamos elektrinės gali atlikti svarbų vaidmenį užtikrinant elektros energijos tiekimo saugumą, turėtų apriboti dujų tiekimą šioms elektrinėms, o tai gali pakenkti kitų valstybių narių elektros energijos tiekimo saugumui, prieš tai, kai šiai valstybei narei leidžiama prašyti taikyti solidarumo priemonę pagal Reglamentą (ES) 2017/1938. Siekiant užkirsti kelią tokiam neigiamam šalutiniam poveikiui elektros energijos gamybai, Reglamentu (ES) 2022/2576 valstybėms narėms leidžiama, taikant tam tikras ribas, inicijuoti solidarumo prašymą, jei kyla pavojus, kad dujomis kūrenamoms elektrinėms, kurių reikia elektros energijos sistemos pakankamumui užtikrinti, nebus tiekiamas kritinis dujų kiekis. Dėl tos pačios priežasties valstybės narės, iš solidarumo tiekiančios dujas kitai valstybei narei, turės teisę užtikrinti, kad dėl to nekiltų pavojus jų pačių ypatingos svarbos dujomis kūrenamų elektrinių eksploatavimui.

Standartinės dvišalio solidarumo taisyklės

Reglamento (ES) 2022/2576 konkrečiomis priemonėmis nustatomas standartinis valstybių narių tarpusavio solidarumo mechanizmas, siekiant užtikrinti, kad susidarius ekstremaliajai situacijai, dėl kurios labai stigtų dujų, jos padėtų viena kitai užtikrinti tiekimą solidariai saugomiems vartotojams (namų ūkiams ir tam tikromis sąlygomis centralizuoto šilumos tiekimo įrenginiams bei pagrindinių socialinių paslaugų teikėjams) ir ypatingos svarbos dujomis kūrenamoms elektrinėms. Reglamento (ES) 2017/1938 tiekimo saugumo taisyklėmis nustatytas toks solidarumo principas, tačiau norint jį faktiškai panaudoti krizės atveju reikia išsamių techninių ir finansinių susitarimų, dėl kurių valstybės narės turėjo susitarti dvišaliu pagrindu. Tačiau iki šiol susitarta tik dėl aštuonių iš 40 reikalaujamų susitarimų. Todėl Reglamento (ES) 2022/2576 27 ir 28 straipsniuose išdėstytos taisyklės ir procedūros, kurios bus automatiškai taikomos valstybėms narėms, kurios nėra sudariusios dvišalių solidarumo susitarimų.

Solidarumas turi būti grindžiamas teisinga kompensacija pagal Reglamento (ES) 2017/1938 13 straipsnį. Tačiau galimos netiesioginės išlaidos, susijusios su teismo ar arbitražo procesais, apribojus dujas pramonei, ir toliau sudarys ne daugiau kaip 100 proc. dujų kainos. Taip yra todėl, kad pramonei dėl ribojimo suteiktos kompensacijos išlaidas iš dalies padengia dujų kaina ir, jei bylinėjimosi metu dalis lieka nepadengta, ši dalis yra labai neapibrėžta ir gali gerokai viršyti išlaidas dujoms. Todėl paaiškėjo, kad netikrumas dėl netiesioginių kompensavimo išlaidų yra didelė kliūtis valstybėms narėms sudaryti dvišalius solidarumo susitarimus. Tačiau valstybės narės vis tiek galės susitarti dėl skirtingų kompensavimo sąlygų.

Dabartinė solidarumo pareiga, nustatyta Reglamente (ES) 2017/1938, taikoma valstybėms narėms, kurios yra sujungtos tiesiogiai arba per trečiąją valstybę. Kaip siūloma, pratęsus taikymą, ši pareiga toliau bus taikoma SGD įrenginius turinčioms valstybėms narėms, kurios, net ir nebūdamos sujungtos tiesiogiai, galėtų tiekti dujas iš solidarumo valstybei narei, susidūrusiai su ekstremaliąja situacija, jei joje būtų šioms SGD priimti būtina infrastruktūra.

1.1.2. Dabartinė padėtis: tebėra didelių sunkumų ir tebekyla rizika ES dujų tiekimo saugumui

Sąjungos atsakas pagal planą „REPowerEU“ ir vėlesnės iniciatyvos, įskaitant Reglamente (ES) 2022/2576 nustatytas priemones, padėjo sušvelninti krizės padarinius ir ES pasirengti blogėjančiai dujų tiekimo saugumo padėčiai. Reglamento (ES) 2022/2576 peržiūros pagrindinių ataskaitų išvadoje Komisija, atsižvelgdama į bendrą dujų tiekimo Sąjungai padėtį¹, padarė išvadą, kad reglamento nuostatos atliko svarbų vaidmenį stabilizuojant padėtį dujų rinkoje ir užtikrinant tinkamą dujų tiekimą Sąjungai ir kad reglamentas yra svarbus ES dujų tiekimo saugumo priemonių rinkinio elementas.

Reglamentas, jei jo taikymo laikotarpis nebus pratęstas, nustos būti taikomas 2023 m. gruodžio 30 d.

Tačiau nuo šio pasiūlymo priėmimo dienos Sąjungoje tebekyla didelių dujų tiekimo sunkumų.

pastaraisiais metais gerokai sumažėjus dujotiekiais tiekiamų dujų importui iš Rusijos, dujų tiekimo Sąjungai galimybių gerokai sumažėjo, palyginti su padėtimi iki krizės. Esant dabartiniam dujų importo dujotiekiais lygiui, 2023 m. Sąjunga turėtų dujotiekiais iš Rusijos importuoti apie 20 mlrd. m³ dujų ir šis nepatikimas importas gali būti dar labiau sumažintas arba sustabdytas. Šis skaičius būtų maždaug 110 mlrd. m³ mažesnis nei 2021 m.

Padėtis pasaulinėse dujų rinkose tebėra labai įtempta ir tikėtina, kad tokia padėtis tęsis dar kurį laiką, nes visame pasaulyje iki 2026 m. planuojama pradėti eksploatuoti tik labai ribotus naujus SGD skystinimo pajėgumus.

Ši padėtis turi neigiamų pasekmių dujų kainoms, kurios, nors ir yra mažesnės už aukščiausią lygį 2022 m. vasarą (kai kainos viršijo 300 EUR/MWh), tebėra daugiau nei dvigubai didesnės nei iki krizės. Per pastarąjį dešimtmetį kainos svyravo nuo 5 iki 35 EUR MWh ir vidutiniškai siekė apie 20 EUR/MWh. 2023 m. rudens pradžioje kainos svyravo nuo 40 iki 50 EUR MWh. Toks kainų lygis vis dar neišvengiamai daro poveikį ES piliečių perkamajai galiai ir Europos įmonių konkurencingumui.

Rinkos nepastovumas taip pat yra įtemptos padėties rinkoje pasekmė ir tai yra papildomos rizikos ES ekonomikai veiksnys. 2023 m. vasarą ir rudenį būta didelio nepastovumo epizodų, kai kainos per kelias savaites padidėjo daugiau kaip 50 proc. Tai rodo, kad dujų rinkos tebėra pažeidžiamos ir gali perdėtai reaguoti į bet kokią netikėtą ir staigų tiekimo ir paklausos sukrėtimą, kaip tai įvyko po Australijos SGD saugyklų darbuotojų streiko, Artimųjų Rytų krizės ir dujotiekio „Balticconnector“ apgadinimo. Šiomis sąlygomis baimė, kad pristigs dujų, gali sukelti perdėtą reakciją ir labai paveikti kainas.

Įvairi rizika, jei ji pasireikš, gali pakurstyti baimę, kad pristigs dujų, o ši, atsižvelgiant į rinkos trapumą dėl įtampos joje, gali sukelti perdėtą reakciją ir labai paveikti kainas. Ši rizika apima: atsigaujančią suskystintų gamtinių dujų (SGD) paklausą Azijoje, dėl kurios mažėja dujų prieinamumas pasaulinėje dujų rinkoje, šaltą žiemą, dėl kurios dujų poreikis gali padidėti iki 30 mlrd. m³, ekstremaliuosius meteorologinius reiškinius, kurie gali paveikti hidroenergijos akumuliaciją ir branduolinės energijos gamybą ir dėl to daugiau dujų būtų sukūrenama elektros energijai gaminti ir (arba) dėl kurių gali padidėti dujų poreikis, ir galimus tolesnius

¹ COM(2023) 547 final.

dujų tiekimo sutrikimus, įskaitant dujų importo iš Rusijos visišką sustabdymą arba esamos ypatingos svarbos dujų infrastruktūros apgadinimą.

Be to, po to, kai buvo priimta Reglamento (ES) 2022/2576 peržiūros pagrindinių išvadų ataskaita, grėsmių padėtis dar suprastėjo. Be Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą, šiuo metu ginkluoti konfliktai vyksta keliuose pagrindiniuose dujas ES tiekiančiuose regionuose (Azerbaidžane, Artimuosiuose Rytuose).

Iš naujausių pavyzdžių matyti, kad ypatingos svarbos dujų infrastruktūros veikimo sutrikimo rizika yra tikėtina ir reali. 2022 m. rugsėjo mėn. dujotiekis „NordStream 1“ sabotazo veiksmais buvo apgadintas taip, kad dabar juo apskritai negalima transportuoti dujų ir artimiausioje ateityje to nebus galima daryti. 2023 m. spalio mėn. buvo sutrikdytas svarbaus Suomiją ir Estiją jungiančio dujotiekio „Balticconnector“ veikimas. Atliekant tyrimą nagrinėjama, ar žala buvo išorinė ir padaryta laivo inkaru. Dėl dujotiekio „Balticconnector“ apgadinimo Suomija nebegali atitikti N – 1 kriterijaus, kuris yra infrastruktūros standarto, apibrėžto Reglamento (ES) 2017/1938 5 straipsnyje, dalis. N – 1 kriterijumi užtikrinama, kad valstybės narės imtųsi priemonių, kad, sutrikus vieno didžiausio dujų infrastruktūros objekto veikimui, jos vis tiek turėtų techninių pajėgumų savo bendram poreikiui patenkinti piko parą. Dėl dujotiekio „Balticconnector“ apgadinimo 2023 m. spalio 27 d. Suomija, remdamasi Reglamento (ES) 2017/1938 11 straipsniu, savo krizės lygį (ankstyvojo perspėjimo lygis) pakėlė iki pavojaus lygio, t. y. paskutinio krizės lygio prieš ekstremaliąją situaciją. Šis naujas infrastruktūros incidentas rodo, kad rizika, jog vėl bus apgadinta ypatingos svarbos dujų infrastruktūra, yra tikėtina ir reali.

Taip pat reikėtų pažymėti, kad gerokai sumažėjęs gamtinių dujų poreikis (–18 proc. 2022 m. rugpjūčio mėn. – 2023 m. rugsėjo mėn.) padeda išlaikyti dujų balansą Europos Sąjungoje. Ši sumažėjimą lėmė ekonominiai veiksniai (pvz., didelės kainos) ir administracinės priemonės, kurias valstybės narės patvirtino pagal Reglamentą (ES) 2022/1369 dėl koordinuoto dujų poreikio mažinimo ir jo taikymo laikotarpį pratęsusi Reglamentą (ES) 2023/706. Poreikis gali padidėti dėl vėl didėjančio dujų vartojimo gyvenamųjų pastatų, komercinių pastatų ir pramonės sektoriuose arba nepratęsus administracinių priemonių, kuriomis siekta sumažinti poreikį, taikymo laikotarpio, o tai, dabar pasaulinėse dujų rinkose tvyrant įtampai, kelia papildomą riziką ES dujų tiekimo saugumui.

Trijose vėliau – 2022 m. gruodžio mėn., 2023 m. vasario ir liepos mėn. – parengtose ataskaitose Tarptautinė energetikos agentūra (TEA) sistemingai atkreipia dėmesį į riziką ES dujų tiekimo saugumui ir perspėja, kad, nors padėtis, palyginti su krizės piku 2022 m. vasarą, ir pagerėjo, nusiraminti nereikėtų. Kaip nurodyta 2023 m. vasario mėn. ataskaitoje, *„įtampa pasaulinėse dujų tiekimo rinkose 2023 m. neslūgsta, o pasaulinė pusiausvyra priklauso nuo neįprastai įvairių neapibrėžčių ir išorinių rizikos veiksnių. Tai gali būti visiškas dujų tiekimo dujotiekiais iš Rusijos į Europos Sąjungą nutraukimas, taip pat Kinijos SGD importo atsigavimas atsižvelgiant į šalies ilgalaikes SGD sutartis ir galimą mažesnę SGD tiekimo prieinamumą.“* TEA perspėjo, kad *geresnės prognozės neturėtų atitraukti dėmesio nuo priemonių, kurios yra būtinos mažinant Europos Sąjungai kylančią išorinę riziką.*² Ji parengė nepalankiausių sąlygų scenarijus, kuriuose atsižvelgiama į dujų tiekimo iš Rusijos sustabdymą, SGD tiekimo rinkose tebetvyrančią įtampą ir oro sąlygų nulemtą poreikio padidėjimą, dėl kurių ES gali pritrūkti 40 mlrd. m³ dujų. Savo 2023 m. liepos mėn. ataskaitoje

² <https://www.iea.org/reports/background-note-on-the-natural-gas-supply-demand-balance-of-the-european-union-in-2023>

Tarptautinė energetikos agentūra atkreipė dėmesį į tai, kad „artėjant 2023–2024 m. žiemai šiaurės pusrutulyje tebesama rizikos ir neužtikrintumo“, o „pripildytos dujų saugyklos nesuteikia jokių garantijų, kad žiemą kainos bus pastovios ir rinkoje vėl neįsistvyros įtampa“³.

Be to, Europos dujų perdavimo sistemos operatorių tinklas (ENTSO-G) pagal Reglamento (EB) Nr. 715/2009 8 straipsnį paskelbė savo metinę tiekimo žiemos mėnesiais prognozę, apimančią vasaros mėnesių apžvalgą. ENTSO-G priėjo prie išvados, kad nors bendroji tiekimo saugumo padėtis ES gerokai pagerėjo, gali būti reikalingos papildomos priemonės, jei tiekimas iš Rusijos visai nutrūktų. Be to, 2023–2024 m. žiemą reikia kruopščiai valdyti saugyklas, nes tikėtina, kad, norint pasiekti Reglamente (ES) 2022/1032 nustatytą 90 proc. dujų saugyklų pripildymo tikslą, pripildymo lygis dujų įleidimo sezono pradžioje turės būti 46 proc.⁴

Galiausiai, atsižvelgiant į tebesitęsiančius didelius sunkumus ir tebekylančią riziką, su dujų tiekimu susijusi padėtis, nors ir pagerėjo, palyginti su 2022 m. vasaros krizės piko metu, išlieka trapi. Sąjungos atsakas pagal planą „RepowerEU“ ir vėlesnės iniciatyvos, įskaitant Reglamente (ES) 2022/2576 nustatytas priemones, padėjo pagerinti padėtį. Jei atitinkamos Sąjungos priemonės nebebūtų taikomos, gali keistis Sąjungos iki šiol stabilizuota, tačiau vis dar trapi padėtis ir sumažėti atsparumas galimiems būsimiems pokyčiams, pvz., visiškam importo iš Rusijos sustabdymui.

Atsižvelgiant į šiuos tebesitęsiančius didelius sunkumus ir ES dujų tiekimo saugumui bei kainom tebekylančią riziką ir siekiant išsaugoti dabartinę, nors ir trapią, pusiausvyrą, būtina skubiai pratęsti Reglamento (ES) 2022/2576 taikymą. Taigi, šiuo pasiūlymu siekiama vieniems metams pratęsti Reglamento (ES) 2022/2576 taikymo laikotarpį ir taip didinti solidarumą geriau koordinuojant dujų pirkimą, nustatant patikimus lyginamuosius kainų indeksus ir vykdant tarpvalstybinius dujų mainus. Taikymo pratęsimas vieniems metams yra būtinas ir proporcingas atsižvelgiant į tebesitęsiančių didelių sunkumų pobūdį ir pirmiau aprašytą papildomą riziką bei dabartinės padėties neapibrėžtumą, kuris, kaip numatoma, išliks per visą 2024 m. laikotarpį.

1.1.3. Priežastys, kodėl, atsižvelgiant į dabartinę padėtį, reikia pratęsti Reglamento nuostatų taikymą

Įvairios Reglamento (ES) 2022/2576 nuostatos, kurių taikymą siekiama pratęsti šiuo pasiūlymu, yra būtinos pirmiau nurodytiems dideliems sunkumams ir ES dujų tiekimo saugumui kylančiai rizikai įveikti dėl toliau nurodytų priežasčių.

Geresnis dujų pirkimo koordinavimas (II skyriaus 1 ir 2 skirsniai)

Apskritai paklausos telkimas ir geresnis dujų pirkimo koordinavimas skubiais atvejais, kai reikia solidarumo, padeda užtikrinti vienodesnę prieigą prie naujų arba papildomų dujų šaltinių visų valstybių narių, ypač tų, kurios neturi prieigos prie jūros arba tiesioginės prieigos prie tarptautinių rinkų, įmonėms. Tai galėtų sumažinti neigiamą rungimosi tarpusavyje siūlant didesnę kainą poveikį, dėl kurio didėja kainos, taip pat padėti visų pirma mažesnėms įmonėms pasinaudoti dėl sutelktos paklausos palankesnėmis pirkimo sąlygomis.

³ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/f45a2340-8479-4585-b26e-ec5e9b14feca/GlobalGasSecurityReview2023IncludingtheGasMarketReportQ32023.pdf>
2023 m. lapkričio pradžioje ES dujų atsargos pasiekė rekordinį lygį – dujų saugyklos buvo pripildytos daugiau nei 99 proc.

⁴ [SO0052-23_Winter Supply Outlook 2023-24 with Summer 2024 Overview.pdf \(entsog.eu\)](https://www.entsog.eu/so0052-23_Winter_Supply_Outlook_2023-24_with_Summer_2024_Overview.pdf).

Pagal Reglamentą (ES) 2022/2576 Komisija, padedama paslaugų teikėjo, sukūrė ir pradėjo taikyti paklausos telkimo ir bendro pirkimo mechanizmą „AggregateEU“. Valstybės narės ir gamtinių dujų įmonės, taip pat dujas vartojančios įmonės veiksmingai dalyvavo pagal Reglamentą (ES) 2022/2576 sukurtame paklausos telkimo ir bendro pirkimo mechanizme („AggregateEU“) ir prisidėjo prie to, kad iki 2023 m. spalio mėn. būtų sutelkta iš viso 44,04 mlrd. m³ dujų poreikio, t. y. daugiau nei tris kartus daugiau už privalomą sutelkti kiekį. Tuo pačiu laikotarpiu suderintas kiekis sudarė 34,77 mlrd. m³, t. y. apie 10 proc. 2022 m. ES suvartoto kiekio. Tai rodo, kad mechanizmas „AggregateEU“ sulaukė didelio rinkos dalyvių susidomėjimo;

Komisija taip pat įgyvendino reglamentu nustatytas papildomas priemones, be kita ko, susijusias su skaidrumu ir keitimusi informacija, ES energijos pirkimo platformos valdymu ir privalomu mechanizmu „AggregateEU“ naudojimu. Pagal reglamento nuostatas dėl skaidrumo ir keitimosi informacija Komisija iki 2023 m. liepos mėn. pateikė dvi rekomendacijas. Šiais atvejais Komisija laikėsi nuomonės, kad reikia toliau koordinuoti dujų pirkimo konkursus, nes tai galėtų pagerinti bendro pirkimo mechanizmo veikimą arba užkirsti kelią neigiamam poveikiui vidaus rinkai, tiekimo saugumui arba energetiniam solidarumui.

Reglamento (ES) 2022/2576 peržiūros pagrindinių išvadų ataskaitoje Komisija padarė išvadą, kad mechanizmas „AggregateEU“, grindžiamas reglamento nuostatomis dėl paklausos telkimo, suteikė papildomų galimybių Europos pirkėjams (ES ir Energijos bendrijos susitariančiosiose šalyse įsteigtoms įmonėms) konkurencingomis sąlygomis pirkti dujas iš patikimų tiekėjų, taip pat užtikrinti su paklausa ir pasiūla susijusį rinkos skaidrumą ir taip prisideda prie rinkų nepastovumo mažinimo.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, paklausos telkimas ir geresnis dujų pirkimo koordinavimas tebėra vertinga priemonė pirmiau minėtiems dideliems sunkumams ir ES dujų tiekimo saugumui kylančiai rizikai įveikti. Todėl atitinkamų nuostatų taikymas turėtų būti pratęstas vieniems metams.

Naudojimosi SGD įrenginiais, dujų saugyklomis ir vamzdynais didinimo priemonės (II skyriaus 3 skirsnis)

Reglamento (ES) 2022/2576 nuostatomis, kuriomis didinamas SGD terminaluose ir dujų saugyklose siūlomų pajėgumų ir paslaugų skaidrumas, buvo sudarytos palankesnės sąlygos didinti SGD srautą į Sąjungą ir prisitaikyti prie pakitusių dujų srautų. Nuo reglamento priėmimo padėtis nepasikeitė, nes ES vis dar turi importuoti didelius SGD kiekius vietoj dujų tiekimo iš Rusijos tiekiamų dujų ir tai darys artimiausioje ateityje. Būtent todėl toliau būtina užtikrinti didesnę skaidrumą, susijusį su SGD terminalais ir saugyklomis.

Reglamente (ES) 2022/2576 reikalaujama, kad visuose sujungimo taškuose Europoje būtų taikomas mechanizmas „naudokis arba prarask“, anksčiau šis reikalavimas buvo taikomas tik tam tikriems sujungimo taškams. Tokie mechanizmai sudaro sąlygas sistemai greitai ir lanksčiai reaguoti į galimą perpildymą dėl pasikeitusių dujų srautų.

Naudojimosi SGD įrenginiais, dujų saugyklomis ir vamzdynais didinimo priemonės tebėra vertinga priemonė pirmiau minėtiems dideliems sunkumams ir ES dujų tiekimo saugumui kylančiai rizikai įveikti, todėl atitinkamų nuostatų taikymas turėtų būti pratęstas vieniems metams.

Priemonės, kuriomis siekiama išvengti pernelyg didelių dujų kainų ir pernelyg didelio einamosios paros kainų nepastovumo energetikos išvestinių finansinių priemonių rinkose (III skyrius)

Įvertinti rinkoje vyraujančių SGD kainų tikslumą yra sunku, todėl Reglamentu (ES) 2022/2576 Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrai (ACER) pavesta rinkti visus duomenis apie sandorius, susijusius su SGD pristatymu į Sąjungą, kurie reikalingi SGD paros kainoms įvertinti ir paros lyginamiesiems SGD indeksams nustatyti; šis indeksas yra skirtumas tarp SGD paros kainos įverčio ir atsiskaitymo kainos pagal anksčiausiai vykdytiną TTF dujų ateities sandorių sutartį.

Kalbant apie prekybą, į Reglamentą (ES) 2022/2576 įtraukta priemonė, skirta pernelyg dideliame nepastovume dujų ir elektros energijos išvestinių finansinių priemonių rinkose valdyti, kartu išsaugant kainų formavimosi procesus. Einamosios paros kainų intervalo nustatymo mechanizmu siekiama išvengti pernelyg didelio kainų nepastovumo ir užkirsti kelią itin dideliems kainų šuoliams energetikos išvestinių finansinių priemonių rinkoje prekybos dieną.

Kaip nurodyta Reglamento (ES) 2022/2576 peržiūros pagrindinių išvadų ataskaitoje, kadangi dujų rinkose vis dar pasitaiko didelio nepastovumo epizodų, Reglamento (ES) 2022/2576 III skyriaus nuostatos gali būti svarbios užkertant kelią pernelyg dideliems kainų šuoliams ir stabilizuojant rinką. 2023 m. vasarą ir rudenį stebėti didelio nepastovumo epizodai patvirtina išvadą, kad dujų rinkos tebėra nestabilios ir pažeidžiamos dėl itin didelių kainų šuolių. Einamosios paros kainų nepastovumo valdymo mechanizmas ir toliau gali būti vertinga priemonė pirmiau minėtiems dideliems sunkumams ir ES dujų tiekimo saugumui kylančiai rizikai įveikti, todėl atitinkamų nuostatų taikymas turėtų būti pratęstas vieniems metams.

Su dujomis susijusiose ekstremaliosiose situacijose taikomos priemonės (IV skyrius)

Reglamentu (ES) 2022/2576 laikinai papildytas Dujų tiekimo saugumo reglamentas, visų pirma nustatant, kad solidarumo mechanizmas būtų automatiškai taikomas nesant dvišalių susitarimų, taip pat išplečiant solidarumo mechanizmo taikymą suskystintoms gamtinėms dujoms (SGD) ir kritiniams dujų kiekiams elektros energijai gaminti. Be to, įtraukta nuostata, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas saugomiems vartotojams mažinti poreikį, taip pat nuostata, kuria siekiama apsaugoti tarpvalstybinius srautus.

2022 m. gruodžio mėn. Komisija su ES valstybėmis narėmis ir ENTSO-G surengė bendras solidarumo pratybas, per kurias buvo išbandytos ekstremaliosios situacijos taisyklės ir procedūros, taip pat solidarumo mechanizmas. Be to, Komisija Dujų koordinavimo grupei išplatino klausimyną, kad surinktų grįžtamąją informaciją, pvz., apie Reglamento (ES) 2022/2576 nuostatas. Solidarumo pratybų rezultatai ir klausimynas išsamiau aprašyti Reglamento (ES) 2022/2576 peržiūros pagrindinių išvadų ataskaitoje.

Remdamasi Reglamento (ES) 2022/2576 peržiūros pagrindinių išvadų ataskaitos išvadomis ir atsižvelgdama į naują grėsmių padėtį, Komisija daro išvadą, kad IV skyriuje išdėstytos sąvokos tebėra labai svarbios siekiant sušvelninti galimas dujų krizes ir sumažinti bendras tokios krizės išlaidas, taip pat palengvinti pastangas mažinti poreikį dabar ir ateityje. Visų pirma, struktūrinį pažeidžiamumą ir toliau lemia dvišalių susitarimų nebuvimas, todėl būtina pratęsti standartinių taisyklių taikymą. Elektros energijai gaminti skirti kritiniai dujų kiekiai tebėra labai svarbūs siekiant užkirsti kelią tam, kad potenciali dujų krizė neišplistų į elektros

energijos sistemą. I priede nustatytos kritinių dujų kiekių vertės, pratęsus reglamento taikymo laikotarpį, galioja iki 2024 m. pabaigos.

Be to, ES tiekimo aplinka labai pasikeitė, o pagrindinis tiekimo šaltinis 2023 m. buvo SGD. Todėl solidarumas ir toliau turėtų būti išplėstas įtraukiant SGD įrenginius turinčias valstybes nares, kad būtų atsižvelgta į šią pasikeitusią tikrovę. Galiausiai, nebūtino saugomų vartotojų vartojimo sąvokos ir papildomos priemonės tarpvalstybiniais srautais ekstremaliosios situacijos atveju apsaugoti buvo įvertintos kaip naudingos koncepcijos užkertant kelią krizėms ir jas sušvelninant, todėl tai yra naudingos nuostatos, kurių taikymą reikia pratęsti.

1.2 Suderinamumas su toje pačioje politikos srityje galiojančiomis nuostatomis

Pasiūlymu nustatomos laikinos, proporcingos ir išskirtinės priemonės. Jis papildo vykdomas atitinkamas ES iniciatyvas ir teisės aktus, kuriais užtikrinama, kad piliečių naudai būtų užtikrintas dujų tiekimas ir kad vartotojai būtų apsaugoti nuo didelių tiekimo sutrikimų. Juo taip pat prisidedama prie gamtinių dujų tiekimo įvairinimo tikslo.

Reglamento (ES) 2022/2576 nuostatos dera su vykdomomis iniciatyvomis, pavyzdžiui, komunikatu „REPowerEU“, pasiūlytu vandenilio ir dujų rinkos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo priemonių rinkiniu ir Poreikio mažinimo reglamentu bei kartu su juo paskelbtu komunikatu „Sutaupytos dujos – saugu žiemą“. Jos papildo ES teisės aktus dėl vidaus rinkos ir tiekimo saugumo.

Reglamentu (ES) 2022/2576 sustiprinamas ir papildomas Reglamentas (ES) 2017/1938 dėl dujų tiekimo saugumo. Pastarajame jau nustatyta pareiga tiekti iš solidarumo, taip pat apibrėžti solidarai saugomų vartotojų sąvoką, kuri apimtų namų ūkius ir tam tikromis aplinkybėmis pagrindines socialines paslaugas ir centralizuotą šilumos tiekimą. Reglamentu (ES) 2022/2576 išplečiamas šios solidarumo pareigos taikymas, kad būtų užtikrintas kritinių kiekių tiekimas dujomis kūrenamoms elektrinėms ir jie būtų tiekami taikant standartinį mechanizmą, jei nėra dvišalių solidarumo susitarimų, dabar ši pareiga taikoma ir SGD įrenginius turinčioms valstybėms narėms.

Pasiūlyme taip pat visapusiškai atsižvelgiama į Reglamento (ES) 2022/1369 dėl koordinuotų dujų poreikio mažinimo priemonių tikslą aktyviai mažinti dujų poreikį, kad būtų sušvelninti galimi tiekimo sutrikimai dėl Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą. Poreikio mažinimas tebėra vienas pagrindinių mūsų atsako užtikrinant tiekimo saugumą ramsčių, o pasiūlymu šis ramstis sustiprinamas, nes valstybėms narėms leidžiama sutaupyti dėl nebūtino saugomų vartotojų vartojimo, kartu apsaugant pažeidžiamus vartotojus.

2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005, I priedo 2.2.5 punkte pateiktos nuostatos dėl ilgalaikių pajėgumų mechanizmo „naudokis arba prarask“. Šios nuostatos priimtose siekiant neleisti rinkos dalyviams blokuoti transportavimo pajėgumų tuo metu, kai jie negali arba neplanuoja jų panaudoti. Dėl krizės Reglamentu (ES) 2022/2576 sumažinama administracinė našta ir užtikrinamas šių nuostatų taikymas. Visų pirma juo pajėgumų nenaudojimo laikas sutrumpinamas nuo šešių mėnesių iki vieno mėnesio.

Po Rusijos plataus masto invazijos į Ukrainą ES parengė planą „REPowerEU“, kuriuo siekiama kuo greičiau ir ne vėliau kaip 2027 m. panaikinti ES priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro. Siekiant šio tikslo, plane „REPowerEU“ nustatyta ES energijos pirkimo platforma ir anonsuotas paklausos telkimo ir bendro pirkimo mechanizmas. Toks

mechanizmas nustatytas Reglamentu (ES) 2022/2576, kurio nuostatų taikymą siekiama pratęsti šiuo pasiūlymu. Siūloma iniciatyva visiškai atitinka plane „REPowerEU“ nustatytus tikslus.

Todėl šis pasiūlymas pratęsti Reglamento (ES) 2022/2576 taikymo laikotarpį papildo esamas nuostatas ir naujausias energetikos sektoriaus iniciatyvas, kuriomis užtikrinamas dujų tiekimo saugumas, padedama stabilizuoti rinką ir kontroliuoti kainas bei prisidedama prie dujų tiekimo įvairinimo.

Galiausiai šis pasiūlymas papildo Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos (ESMA) veiksmus. 2023 m. spalio 12 d. ji, kaip numatyta Direktyvoje (ES) 2014/65, paskelbė priežiūros instrukcijas dėl sistemos išjungiklių kalibravimo, kuriomis siekiama stiprinti tokių sistemos išjungiklių veikimą visose turto klasėse.

1.3. Suderinamumas su kitomis Sąjungos politikos sritimis

Europos žaliasis kursas

Reglamentu (ES) 2022/2576, kurio nuostatų taikymą siekiama pratęsti šiuo pasiūlymu, siekiama iš esmės sustiprinti tiekimo saugumą ir kovoti su didelėmis ir nepastoviomis energijos kainomis. Jis taip pat dera su ilgesnio laikotarpio žaliojo kurso tikslu. Nuostatos dėl paklausos telkimo ir bendro pirkimo, kuriomis nustatomi labiau koordinuoto dujų pirkimo būdai, taip pat atitinka pagal žaliąjį kursą ir planą „RepowerEU“ įgyvendinamą siekį atsisakyti iškastinio kuro.

Vidaus rinkos politika

Pasiūlymas yra suderinamas su energijos vidaus rinkos taisyklėmis. Veikiančios tarpvalstybinės energijos rinkos yra labai svarbios siekiant užtikrinti tiekimo saugumą, kai trūksta dujų.

Konkurencijos politika

Paklausos telkimo ir bendro pirkimo taisyklės gali būti taikomos su ES konkurencijos taisyklėmis suderinamu būdu, pagal kurias konkuruojančioms įmonėms tam tikromis sąlygomis leidžiama vykdyti bendrus pirkimus ir kurios taikomos atsižvelgiant į vyraujančias rinkos aplinkybes.

2. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

2.1. Teisinis pagrindas

Šios priemonės teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 122 straipsnio 1 dalis.

Dabartinis ir tebesitęsiantis dujų tiekimo stygius yra didelis energetikos produkto tiekimo sunkumas pagal SESV 122 straipsnį. Kaip paaiškinta pirmiau, ES dujų tiekimo saugumui toliau kyla didelių sunkumų ir rizika. pastaraisiais metais gerokai sumažėjus dujotiekiais tiekiamų dujų importui iš Rusijos, dujų tiekimo Sąjungai galimybių gerokai sumažėjo, palyginti su padėtimi iki krizės. Padėtis pasaulinėse dujų rinkose tebėra labai įtempta ir tikėtina, kad tokia padėtis tęsis dar kurį laiką, nes visame pasaulyje iki 2026 m. planuojama pradėti eksploatuoti tik labai ribotus naujus SGD skystinimo pajėgumus. 2023 m. vasarą ir

rudeni būtų didelio nepastovumo epizodų, iš kurių matyti, kad dujų rinkos tebėra pažeidžiamos ir gali perdėtai reaguoti į bet kokią netikėtą ir staigų tiekimo ir paklausos sukrėtimą, kaip tai įvyko po Australijos SGD saugyklų darbuotojų streiko, Artimųjų Rytų krizės ir dujotiekio „Balticconnector“ apgadinimo.

Įvairi rizika, jei ji pasireikš, gali pakurstyti baimę, kad pristigs dujų, o ši, atsižvelgiant į rinkos trapumą dėl įtampos joje, gali sukelti perdėtą reakciją ir labai paveikti kainas. Ši rizika apima atsigaunančią suskystintų gamtinių dujų (SGD) paklausą Azijoje, dėl kurios mažėja dujų prieinamumas pasaulinėje dujų rinkoje, ekstremaliuosius meteorologinius reiškinius, kurie gali paveikti hidroenergijos akumuliaciją ir branduolinės energijos gamybą ir dėl to daugiau dujų būtų sukūrenama elektros energijai gaminti, taip pat galimus tolesnius dujų tiekimo sutrikimus, įskaitant dujų importo iš Rusijos visišką sustabdymą arba esamos ypatingos svarbos dujų infrastruktūros apgadinimą.

Todėl reikia skubiai imtis testinių priemonių siekiant labiau koordinuoti neatidėliotinus veiksmus, kad būtų geriau pasirengta galimiems tolesniems dujų tiekimo sutrikimams ir rinkos nepastovumo laikotarpiams kitais metais. Priemonės, kurios turi būti toliau taikomos pagal priemonę ribotą laikotarpį, sudaro sąlygas visoms valstybėms narėms ir rinkos dalyviams koordinuotai pasirengti galimam tolesniam tiekimo trūkumui ir rinkos nepastovumui ir spręsti šias problemas. Reglamente (ES) 2022/2576 nustatytų priemonių, kurių taikymas turi būti pratęstas, imamasi vadovaujantis valstybių narių solidarumu. Pavyzdžiui, paklausos telkimas ir bendras pirkimas gali sustiprinti Sąjungos solidarumą, visų pirma remiant tas įmones, kurios anksčiau pirkė dujas tik arba daugiausia iš Rusijos tiekėjų, ir padedant joms konkurencingomis sąlygomis gauti dujų iš alternatyvių gamtinių dujų tiekėjų. Be to, kainų įverčiai ir lyginamieji indeksai, skelbiami pagal Reglamentą (ES) 2022/2576, yra labai svarbūs siekiant didesnio valstybių narių solidarumo perkant ribotas SGD atsargas. Be to, Reglamentu (ES) 2022/2576 nustatomos laikinos priemonės, taikomos susidarius su dujomis susijusiai ekstremaliajai situacijai, siekiant teisingai paskirstyti dujas tarpvalstybiniu mastu, užtikrinti dujų tiekimą svarbiausiems vartotojams ir tarpvalstybinių solidarumo priemonių teikimą. Taip užtikrinama, kad vietos lygmens dujų krizė neišplistų kelse valstybėse narėse.

Todėl, rengiant siūlomą priemonę, yra pagrįsta remtis SESV 122 straipsnio 1 dalimi.

2.2. Subsidiarumo principas (neišimtinės kompetencijos atveju)

Reglamento (ES) 2022/2576 nuostatos ir siūlomas jų taikymo pratęsimas visiškai atitinka subsidiarumo principą. Dėl didelių sunkumų ir rizikos ES dujų tiekimo saugumui masto ir didelio poveikio reikia imtis ES lygmens veiksmų. Siekiant kuo labiau sumažinti galimų didelių sutrikimų riziką, būtinas ES masto požiūris telkiant paklausą ir geriau koordinuojant tiekimą bei veiksmingiau naudojant SGD terminalus, dujų saugyklas ir dujotiekius. Tai galima efektyviai reglamentuoti ES, o ne nacionaliniu lygmeniu.

Dėl priemonių, kuriomis siekiama išvengti pernelyg didelių dujų kainų ir pernelyg didelio einamosios paros kainų nepastovumo energetikos išvestinių finansinių priemonių rinkoje, taip pat reikia imtis veiksmų ES lygmeniu, atsižvelgiant į integruotą dujų ir finansiškai susijusių rinkų pobūdį.

Taip pat būtinas suderintas požiūris į tiekimo saugumo priemones ES lygmeniu. Toks koordinavimas yra labai svarbus siekiant užtikrinti, kad valstybės narės turėtų galimybę efektyviai ir laiku reaguoti į prašymus dujas tiekti iš solidarumo. Nors valstybės narės ir toliau turės galimybę sudaryti dvišalius solidarumo susitarimus, kol tokie susitarimai bus sudaryti,

bus taikomos standartinės taisyklės, pagal kurias visos ES valstybės narės galės pasinaudoti solidarumo teikiama nauda. Galiausiai taip bus užtikrinta, kad dvišaliam solidarumui netrukdytų valstybių narių administracinių ir finansinių susitarimų trūkumas, kartu suteikiant valstybėms narėms galimybę standartines taisykles papildyti suderėtomis sąlygomis.

Atsižvelgiant į precedento neturinčių dujų tiekimo krizės pobūdį ir jos tarpvalstybinį poveikį, taip pat į ES energijos vidaus rinkos integracijos lygį, reikia imtis veiksmų Sąjungos lygmeniu, nes valstybės narės vienos negali veiksmingai pašalinti didelių ekonominių sunkumų, kylančių dėl kainų šuolių arba didelių tiekimo sutrikimų, rizikos. Tik tęsiant ES veiksmus, grindžiamus valstybių narių solidarumu, galima užtikrinti, kad tiekimo sutrikimai ir rinkos nepastovumas nepadarytų ilgalaikės žalos piliečiams ir ekonomikai.

Kadangi šių tikslų dėl siūlomo veiksmo masto ir poveikio geriau siekti Sąjungos lygmeniu, Sąjunga gali patvirtinti priemonės laikydamosi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidarumo principo.

2.3. Proporciningumo principas

Reglamento nuostatos ir siūlomas jų taikymo pratęsimas atitinka proporciningumo principą. Priemonė yra proporcinga nustatytų problemų mastui ir pobūdžiui ir yra proporcinga siekiant nustatytų tikslų.

Atsižvelgiant į precedento neturinčią geopolitinę padėtį ir didelę grėsmę piliečiams bei ES ekonomikai, akivaizdu, kad būtina imtis koordinuotų veiksmų. Pasiūlyme nustatytomis priemonėmis neviršijama to, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti, ir jos yra proporcingos tiems tikslams.

Konkrečiau, nuostatos dėl paklausos telkimo ir bendro pirkimo, kurių taikymą siekiama pratęsti šiuo pasiūlymu, paprastai turi būti įgyvendinamos savanoriškai, išskyrus tik ribotą išimtį dėl privalomo dalyvavimo, kad būtų sutelktas tam tikras dujų kiekis. Privачios įmonės gali visiškai laisvai sudaryti dujų tiekimo sutartis.

Solidarumo pareigos taikymas ypatingos svarbos dujomis kūrenamoms elektrinėms reiškia, kad rinkos operatoriams bus taikomi apribojimai, kurie yra būtini siekiant užtikrinti dujų tiekimo saugumą, kai dujų tiekama mažiau, o poreikis žiemos sezonu yra padidėjęs. Jie yra grindžiami jau taikomomis priemonėmis, nustatytomis atitinkamai Reglamente (ES) 2022/1369 ir Reglamente (ES) 2017/1938, ir yra skirti jų veiksmingumui padidinti dabartinėmis aplinkybėmis.

Rinkos operatorių pareiga teikti ACER informaciją apie SGD sandorius yra suderinta su esamais rinkos operatorių įpareigojimais pagal REMIT, o ACER laikys neskelbtiną verslo informaciją konfidencialia.

Priemone, kuria siekiama apriboti einamosios paros kainų nepastovumą, nustatomi reikalavimai prekybos vietoms ir prekiautojams, kad energetikos įmonės galėtų toliau dalyvauti dujų ir elektros energijos rinkose ir patenkinti savo apsidraudimo poreikius, taip užtikrinant energijos tiekimo saugumą galutiniams vartotojams. Be to, reglamento nuostatomis prekybos vietoms paliekama laisvė savo nuožiūra nustatyti taikytiną apskaičiavimo metodą, pagal kurį būtų nustatomos jų kainų ribos, palyginti su referencine kaina.

Taikymo pratęsimo trukmė yra proporcinga atsižvelgiant į tebesitęsiančių didelių energijos tiekimo sunkumų pobūdį ir tebekylančią riziką kainoms ir tiekimo saugumui, kuri, kaip numatoma, tikrai išliks visą 2024 m. laikotarpį, nes struktūriškesni rinkos sąlygų pokyčiai tikėtini tik 2025 m.

2.4. Priemonės pasirinkimas

Atsižvelgiant į energetikos krizės svarbą ir jos socialinio, ekonominio ir finansinio poveikio mastą, nuostatos, kurių taikymą siekiama pratęsti dabartiniu pasiūlymu, yra įtvirtintos reglamente, kuris yra bendro pobūdžio ir kuris yra taikytinas tiesiogiai ir nedelsiant. Todėl šių nuostatų taikymo laikotarpio pratęsimas taip pat turėtų būti atliekamas priimant reglamentą.

3. EX POST VERTINIMO, KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI

3.1. Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis

Kadangi pasiūlymas dėl Reglamento (ES) 2022/2576 taikymo pratęsimo turėjo būti parengtas skubiai, kad Taryba jį galėtų priimti laiku, surengti konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis nebuvo įmanoma. Tačiau su reglamento įgyvendinimu susiję klausimai, įskaitant poreikį toliau taikyti jo nuostatas, buvo aptarti atitinkamuose forumuose, pavyzdžiui, *ad hoc* valdančiojoje taryboje ir Pramonės patariamojoje grupėje.

3.2. Poveikio vertinimas

Šis pasiūlymas pratęsti Dujų solidarumo reglamento taikymą yra neatidėliotina priemonė, grindžiama SESV 122 straipsnio 1 dalimi, kuria siekiama įveikti tebesitęsiančius didelius sunkumus ir ES dujų tiekimo saugumui tebekylančią riziką. Dėl šios priežasties poveikio vertinimo nebuvo įmanoma atlikti. Tačiau pasiūlymas grindžiamas Reglamento (ES) 2022/2576 peržiūros pagrindinių išvadų ataskaitos išvadomis.

3.3. Pagrindinės teisės

Neigiamo poveikio pagrindinėms teisėms nebuvo nustatyta. Siūlomos priemonės neturės poveikio vartotojų, pagal Reglamentą (ES) 2017/1938 priskiriamų saugomų vartotojų kategorijai, įskaitant visus namų ūkio vartotojus, teisėms. Jos padės mažinti riziką, kurią kelia dujų stygius ir kuri kitu atveju turėtų didelį poveikį ekonomikai ir visuomenei.

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Poveikis biudžetui apsiriboja poreikiu finansuoti paslaugų sutarties tarp Komisijos ir paslaugų teikėjo, valdančio paklausos telkimo platformą „AggregateEU“, galiojimo pratęsimą.

Su šiuo pasiūlymu susijęs poveikis ES biudžetui taip pat yra Europos Komisijos Energetikos generalinio direktorato (GD) ir ACER žmogiškųjų išteklių ir kitos administracinės išlaidos. Pasiūlymu siekiama pratęsti taikymą nuostatų, kuriomis buvo nustatyta tvirtesnė dujų tiekimo saugumo struktūra – nustatyti nauji įpareigojimai valstybėms narėms ir atitinkamai sustiprintas Energetikos GD vaidmuo įvairiose srityse, palyginti su laikotarpiu iki pradinio reglamento priėmimo, t. y.:

bendras reglamento valdymas ir įgyvendinimas (3 etato ekvivalentai),

darbas siekiant sukurti dujų pirkimo konsorciumą, kuris būtų įgyvendinamas laikantis konkurencijos teisės reikalavimų ir kuriame būtų reikalingi mainai su pramone (2 etato ekvivalentai),

valstybių narių prašymų išduoti leidimus, susijusius su didesniais kritiniais dujų kiekiais, vertinimas; tolesni veiksmai, susiję su prašymais tiekti iš solidarumo; solidarumo susitarimų įgyvendinimo palengvinimas (1 etato ekvivalentas),

administracinė pagalba (2 etato ekvivalentai),

pasiūlyme taip pat nustatytos naujos ACER užduotys rinkti SGD sandorių duomenis lyginamajam SGD indeksui nustatyti (5 etato ekvivalentai).

Šiam pasiūlymui nereikia jokių biudžeto išteklių, kurie papildytų asignavimus, jau skirtus priimant Reglamentą (ES) 2022/2576 ir nustatytus prie Reglamento (ES) 2022/2576 pridėtoje finansinėje pažymoje.

5. KITI ELEMENTAI

5.1. Išsamus konkrečių pasiūlymo nuostatų paaiškinimas

Siūlomi pakeitimai yra tiksliniai ir jų taikymo sritis apsiriboja Reglamento (ES) 2022/2576 nuostatų taikymo laikotarpio pratęsimu vieniems metams.

31 straipsnyje siūloma pakeisti reglamento taikymo laikotarpį: vietoj 2023 m. gruodžio 30 d. (tai yra vieni metai nuo Reglamento (ES) 2022/2576 įsigaliojimo) įrašyti 2024 m. gruodžio 31 d.

Pasiūlymas

TARYBOS REGLAMENTAS**kuriuo dėl taikymo laikotarpio pratęsimo iš dalies keičiamas Reglamentas
(ES) 2022/2576**

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 122 straipsnio 1 dalį,
atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,
kadangi:

- (1) Tarybos reglamentas (ES) 2022/2576⁵ buvo priimtas atsižvelgiant į dujų tiekimo krizę, kurią 2022 m. vasario mėn. sukėlė neišprovokuota ir nepagrįsta plataus masto Rusijos invazija į Ukrainą, ir į tai, kad Sąjunga, vadovaudamasi valstybių narių solidarumo principu, turi reaguoti taikydama laikinas priemones. Juo siekiama sušvelninti poveikį dujų kainai sprendžiant jų paklausos ir tiekimo klausimą, užtikrinant tiekimo saugumą visoje Sąjungoje ir didinant solidarumą;
- (2) Reglamentu (ES) 2022/2576 nustatytas laikinas teisinis pagrindas, susijęs su geresniu dujų pirkimo koordinavimu, priemonėmis, kuriomis siekiama išvengti pernelyg didelių dujų kainų ir pernelyg didelio einamosios paros kainų nepastovumo energetikos išvestinių finansinių priemonių rinkose, ir su priemonėmis, taikomomis susidarius su dujomis susijusiai ekstremaliajai situacijai;
- (3) Reglamento (ES) 2022/2576 taikymo laikotarpis iš pradžių buvo apribotas iki 2023 m. gruodžio 30 d.;
- (4) pagal Reglamento (ES) 2022/2576 30 straipsnį Komisija atliko to reglamento peržiūrą, kurios rezultatai apibendrinti 2023 m. rugsėjo 28 d. reglamento peržiūros pagrindinių išvadų ataskaitoje (toliau – ataskaita)⁶. Ataskaitoje padaryta išvada, kad Reglamentas (ES) 2022/2576 atliko svarbų vaidmenį stabilizuojant padėtį dujų rinkoje ir užtikrinant tinkamą dujų tiekimą Sąjungai ir kad jis yra svarbus Sąjungos dujų tiekimo saugumo priemonių rinkinio elementas;
- (5) Reglamentu (ES) 2022/2576 sukuriamą paklausos telkimo platforma ir reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi tinkamų priemonių užtikrinti, kad jų jurisdikcijai priklausančios gamtinių dujų įmonės ir dujas vartojančios įmonės dalyvautų paslaugų teikėjo organizuojamame paklausos telkimo procese, kuris yra vienas iš galimų būdų pasiekti Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2017/1938⁷ su pakeitimais,

⁵ 2022 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/2576 dėl solidarumo didinimo geriau koordinuojant dujų pirkimą, nustatant patikimus lyginamuosius kainų indeksus ir tarpvalstybinius dujų mainus (OL L 335, 2022 12 29, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2576/oj>).

⁶ COM(2023) 547 *final*.

⁷ 2017 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1938 dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių, kuriuo panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 994/2010 (OL L 280, 2017 10 28, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1938/oj>).

padarytais Reglamentu (ES) 2022/1032, nurodytus saugyklų pripildymo tikslus. Valstybės narės ir gamtinių dujų įmonės, taip pat dujas vartojančios įmonės veiksmingai dalyvavo pagal Reglamentą (ES) 2022/2576 sukurtame paklausos telkimo ir bendro pirkimo mechanizme („AggregateEU“) ir prisidėjo prie to, kad iki 2023 m. spalio mėn. būtų sutelkta iš viso 44,04 mlrd. m³ dujų poreikio, t. y. daugiau nei tris kartus daugiau už privalomą sutelkti kiekį. Tai rodo, kad mechanizmas „AggregateEU“ sulaukė didelio rinkos dalyvių susidomėjimo;

- (6) ataskaitoje padaryta išvada, kad mechanizmas „AggregateEU“ suteikė papildomų galimybių Europos pirkėjams konkurencingomis sąlygomis pirkti dujas iš patikimų tiekėjų, taip pat užtikrinti rinkos skaidrumą, susijusį su pakausa ir pasiūla, taip prisidedant prie rinkų nepastovumo mažinimo;
- (7) kalbant apie rinkos priežiūros taisykles, Reglamente (ES) 2022/2576 reikalaujama, kad prekybos vietos, kuriose prekiaujama su energija susijusių biržos prekių išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, kiekvienai tokiai priemonei, kuria prekiaujama, nustatytų kainų viršutine ir žemutine ribomis (toliau – kainų ribos) grindžiamą einamosios paros kainų nepastovumo valdymo mechanizmą, pagal kurį viršutinę ribą viršijančiomis ir žemutinės ribos nesiekiančiomis kainomis pavedimai negali būti vykdomi (toliau – einamosios paros kainų nepastovumo valdymo mechanizmas). Ataskaitoje nustatyta, kad dujų rinkoms vis dar būdingi didelio kainų nepastovumo epizodai ir kad einamosios paros kainų nepastovumo valdymo mechanizmas gali padėti išvengti pernelyg didelių kainų šuolių ir stabilizuoti rinką;
- (8) pagal Reglamentą (ES) 2022/2576 Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra (ACER) privalo kasdien skelbti suskystintų gamtinių dujų (SGD) kainų įverčius ir paros lyginamąjį SGD indeksą, remdamasi SGD rinkos duomenimis apie sandorius, kuriuos ACER turėtų sistemingai rinkti ir tvarkyti. SGD kainų įverčiai ir lyginamieji indeksai suteikė rinkai daugiau skaidrumo ir taip padidino rinkos dalyvių gebėjimą užsitikrinti SGD tiekimą konkurencingomis kainomis. Ataskaitoje nustatyta, kad SGD kainų įvertinimas ir lyginamasis indeksas buvo naudingi stabilizuojant rinką;
- (9) Reglamente (ES) 2022/2576 nustatyta keletas tiekimo saugumo ir solidarumo nuostatų, kad susidarius ekstremaliajai situacijai būtų geriau koordinuojamas energetinio solidarumo priemonių organizavimas. Jo IV skyriumi buvo laikinai papildytas Reglamentas (ES) 2017/1938, visų pirma nustatant, kad solidarumo mechanizmas būtų automatiškai taikomas nesant dvišalių susitarimų, taip pat išplečiant solidarumo mechanizmo taikymą SGD ir kritiniams dujų kiekiams elektros energijai gaminti. Be to, įtraukta nuostata, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas saugomiems vartotojams mažinti poreikį, taip pat priemonė tarpvalstybiniais srautams apsaugoti. Ataskaitoje padaryta išvada, kad laikinos tiekimo saugumo ir solidarumo nuostatos pasirodė esančios naudingos užkertant kelią dujų krizei ir ją sušvelninant, taip pat palengvinant poreikio mažinimo veiksmus;
- (10) ataskaitos išvada, kad tebėra didelių sunkumų, susijusių su Sąjungos energijos tiekimo saugumu, vis dar yra teisinga. Padėtis pasaulinėje dujų rinkoje išlieka labai įtempta. Dujų kainos vis dar yra gerokai didesnės nei iki krizės ir tai neišvengiamai veikia Sąjungos piliečių perkamąją galią ir Sąjungos įmonių konkurencingumą. Kitas dabartinės padėties aspektas – rinkos nepastovumas. Iš naujausių įvykių, susijusių su dideliu nepastovumu 2023 m. vasarą ir rudenį, kurį sukėlė Australijos SGD įrenginių darbuotojų streikas arba dujotiekio „Balticconnector“ apgadinimas, matyti, kad rinkos tebėra nestabilios ir pažeidžiamos net ir dėl nedidelių paklausos ir pasiūlos sutrikimų.

Besitęsianti krizė Artimuosiuose Rytuose kelia papildomą didelę geopolitinę riziką, galinčią turėti įtakos kainoms ir dujų tiekimui. Šiomis sąlygomis baimė, kad pristigs dujų, gali sukelti perdėtą reakciją ir labai paveikti kainas;

- (11) pastaraisiais metais gerokai sumažėjus dujotiekiais tiekiamų dujų importui iš Rusijos, dujų tiekimo Sąjungai galimybių gerokai sumažėjo, palyginti su padėtimi iki krizės. Esant dabartiniam dujų importo dujotiekiais lygiui, Sąjunga turėtų dujotiekiais iš Rusijos importuoti apie 20 mlrd. m³ dujų, jei šis nepatikimas importas nebus apskritai nutrauktas. Tai būtų maždaug 110 mlrd. m³ mažiau nei 2021 m. Šis sumažėjimas reiškia didelę riziką, kad Sąjungoje pritrūks dujų;
- (12) padėtis pasaulinėse dujų rinkose dabar yra labai įtempta ir tikėtina, kad ji tokia bus kurį laiką. Pasaulinė SGD pasiūla per pastaruosius dvejus metus padidėjo tik šiek tiek – dėl riboto skystinimo pajėgumų didinimo, pagrindinių eksporto įrenginių sustabdymo ir mažėjančio į skystinimo SGD įrenginius tiekiamų dujų kiekio. Dideli nauji SGD skystinimo pajėgumai turėtų būti pradėti naudoti tik nuo 2025 m. Todėl artimiausioje ateityje rinkos pusiausvyra išliks trapi; Ši padėtis turi neigiamų pasekmių dujų kainoms, kurios, nors ir yra mažesnės už aukščiausią lygį 2022 m. vasarą, tebėra daugiau nei dvigubai didesnės nei iki krizės;
- (13) dabartinėmis įtemptos rinkos sąlygomis kainos gali vėl išaugti dėl nenusipėjamų įvykių ir staigių sukrėtimų, pvz., atsigaunančios SGD paklausos Azijoje, dėl kurios mažėja dujų prieinamumas pasaulinėje dujų rinkoje, šaltos žiemos, dėl kurios dujų poreikis gali padidėti iki 30 mlrd. m³, ekstremaliųjų meteorologinių reiškinių, dėl kurių sumažėjus vandens lygiui gali būti paveikta hidroenergijos akumuliacija ir branduolinės energijos gamyba ir dėl to daugiau dujų būtų sukūrenama elektros energijai gaminti, dėl tolesnio ypatingos svarbos infrastruktūros apgadinimo po 2022 m. rugsėjo mėn. įvykdyto sabotazo siekiant sugadinti dujotiekį „NordStream“ ir dujotiekio „Balticconnector“ apgadinimo 2023 m. spalio mėn., taip pat dėl prastėjančios geopolitinės aplinkos ir grėsmių padėties dujas tiekiančiuose regionuose, pavyzdžiui, dėl krizės Artimuosiuose Rytuose;
- (14) atsižvelgiant į dabartinę įtemptą pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą, net ir nedidelis dujų tiekimo sutrikimas ar net vien tokio sutrikimo grėsmė galėtų turėti didžiulį poveikį dujų rinkai ir padaryti didelę ir ilgalaikę žalą Sąjungos ekonomikai ir piliečiams;
- (15) dėl dabartinės krizės visai Sąjungai gresia energijos trūkumas ir didelės energijos kainos. Tebesitęsiantys dideli sunkumai, veikiantys Sąjungos dujų tiekimo saugumą, taip pat nauji papildomi sunkumai ir dujų kainų lygis gali daryti neigiamą poveikį ekonominei padėčiai, pramonės konkurencingumui ir piliečių perkamajai galiai;
- (16) kadangi Sąjunga yra bendroji rinka, dujų trūkumas vienoje valstybėje narėje turėtų skaudžių padarinių visose kitose valstybėse narėse dėl fizinio dujų tiekimo trūkumo, kainų nepastovumo ar pramonės grandinių sutrikdymo, įvykusio dėl galimų apribojimų konkrečioms pramonės šakoms kurioje nors valstybėje narėje. Be to, vadovaudamasi solidarumo principu, visos valstybės narės gali padėti toliau mažinti energijos trūkumo riziką ir taip sumažinti dujų kainų nepastovumą;
- (17) Reglamento (ES) 2022/2576 taikymo laikotarpio pratęsimas yra išimtinė ribotos trukmės priemonė, taikoma reaguojant į tebesitęsiančius ir naujus didelius energijos tiekimo sunkumus, dėl kurių kyla neišvengiamos krizės rizika. Pratęsus galiojimą, aiškiai sumažės rinkų nepastovumas ir sustiprės solidarumas;

- (18) veiksmų būtina imtis skubiai. Reglamentas (ES) 2022/2576 nustos būti taikomas 2023 m. gruodžio 30 d. ir nepratus jo taikymo laikotarpio kiltų pavojus, kad keisis Sąjungos iki šiol stabilizuota, tačiau vis dar trapi padėtis ir sumažės atsparumas galimiams būsimiems pokyčiams, pavyzdžiui, visiškai Rusijos dujų importo sustabdymui. Reglamento (ES) 2022/2576 taikymo laikotarpio pratęsimas taip pat dera su planu „RepowerEU“⁸, kuriuo siekta apsaugoti Sąjungos piliečius ir ekonomiką nuo pernelyg didelių kainų ir energijos tiekimo trūkumo;
- (19) tebetvyranti įtampa energijos tiekimo srityje yra pateisinama priežastis pratęsti Reglamente (ES) 2022/2576 nustatytą paklausos telkimo ir bendro pirkimo nuostatų taikymą, nes jos padeda užtikrinti vienodesnę visų valstybių narių įmonių prieigą prie naujų ar papildomų dujų šaltinių. Jos taip pat padeda užtikrinti geresnes, nei būtų buvę priešingu atveju, sąlygas įmonėms, kurios dujas perka naudodamosi paslaugų teikėjo paslaugomis ir taip prisideda prie tiekimo saugumo;
- (20) pratęsus nuostatų dėl paklausos telkimo ir bendro pirkimo galiojimą, būtų sustiprintas Sąjungos solidarumas perkant ir skirstant dujas. Laikantis solidarumo principo, galimybė toliau naudotis paklausos telkimu ir bendru pirkimu visų pirma pravers toms įmonėms, kurios anksčiau dujas pirkė tik arba daugiausia iš Rusijos tiekėjų, nes padės joms gauti išteklių iš alternatyvių gamtinių dujų tiekėjų palankiomis sąlygomis;
- (21) siekiant padėti rinkos dalyviams visą šią žiemą ir kitą dujų saugyklų pripildymo sezoną, turėtų būti užtikrintas paklausos telkimo ir bendro pirkimo mechanizmo („AggregateEU“) veikimo tęstinumas. Tai apima galimybę pratęsti dabartinę sutartį su paslaugų teikėju pagal Reglamentą (ES, Euratomas) 2018/1046⁹;
- (22) atsižvelgiant į naudą vartotojams, kainų stabilumui ir energijos tiekimo saugumui, taip pat reikėtų pratęsti nuostatų dėl einamosios paros kainų nepastovumo valdymo mechanizmo ir SGD kainų įvertinimo bei lyginamojo SGD indekso taikymą;
- (23) atsižvelgiant į tai, kad pirmiau aprašyta rizika stabiliam dujų tiekimui išlieka, taip pat tikslinga pratęsti nuostatų dėl su dujomis susijusios ekstremaliosios situacijos (IV skyrius) galiojimą dar vieniems metams, remiantis ataskaitoje pateiktomis išvadomis dėl teigiamo nuostatų poveikio. I priede nustatytos kritinių dujų kiekių vertės, pratęsus reglamento taikymo laikotarpį, galioja iki 2024 m. pabaigos;
- (24) Reglamento (ES) 2022/2576 taikymo pratęsimas turėtų būti laikinas, įsigaliojti 2023 m. gruodžio 31 d., kad būtų užtikrintas tolesnis atitinkamų nuostatų taikymas, ir turėtų trukti vienus metus, t. y. iki 2024 m. gruodžio 31 d.; taikymo pratęsimas vieniems metams yra būtinas ir proporcingas atsižvelgiant į tebesitęsiančių didelių energijos tiekimo sunkumų pobūdį ir tebekylančią riziką kainoms bei tiekimo saugumui, kuri, kaip numatoma, tikrai išliks visą 2024 m. laikotarpį. Pratęsus Reglamento (ES) 2022/2576 taikymo laikotarpį neturėtų būti nustatyta jokių papildomų

⁸ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Planas „REPowerEU“, COM(2022) 230 *final*, 2022 5 18.

⁹ 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018 7 30, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

įpareigojimų, išskyrus laikiną pratęsimą, visų pirma dėl priemonių, kurių valstybės narės ėmėsi dalyvavimui paklausos telkimo procese užtikrinti;

- (25) todėl Reglamentas (ES) 2022/2576 turėtų būti taikomas iki 2024 m. gruodžio 31 d.;
- (26) kadangi šio reglamento tikslo valstybės narės negali deramai pasiekti ir jo būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamosi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo, Sąjunga gali priimti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šiuo reglamentu nevirsijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti;
- (27) todėl Reglamentas (ES) 2022/2576 turėtų būti atitinkamai iš dalies pakeistas,
- PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

1 straipsnis

Reglamento (ES) 2022/2576 pakeitimai

Reglamentas (ES) 2022/2576 iš dalies keičiamas taip:

- (1) 31 straipsnio antra pastraipa pakeičiama taip:

„Jis taikomas iki 2024 m. gruodžio 31 d.“;

- (2) I priedo 1 išnaša pakeičiama taip:

„I priedo a ir b dalyse pateikti skaičiai grindžiami Europos elektros energijos perdavimo sistemos operatorių tinklo (ENTSO-E) pagal Reglamento (ES) 2019/941 9 straipsnį parengto žiemos adekvatumo vertinimo duomenimis, išskyrus Maltą, kurios elektros energijos gamyba yra išskirtinai priklausoma nuo SGD tiekimo ir kuri neturi didelių laikymo pajėgumų. Atsižvelgiant į mažo šilumingumo dujų specifiškumą, šioje lentelėje nurodytos vertės Nyderlandų atveju turėtų būti padaugintos iš perskaičiavimo koeficiento 37,89, padalyto iš 35,17. I priedo a dalyje nurodyti ENTSO-E 2022 m. gruodžio mėn. – 2023 m. kovo mėn. apskaičiuoti individualūs mėnesiniai kiekiai; I priedo b dalyje pateikti 2023 m. balandžio mėn. – 2024 m. gruodžio mėn. duomenys yra 2022 m. gruodžio mėn. – 2023 m. kovo mėn. verčių vidurkis.“;

- (3) I priedo b dalies pirmas sakiny s pakeičiamas taip:

„Elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti skirtas maksimalus kritinis dujų kiekis pagal 23 straipsnį laikotarpiui nuo 2023 m. balandžio mėn. iki 2024 m. gruodžio mėn. (vertės mln. m³).“.

2 straipsnis

Įsigaliojimas ir taikymas

Šis reglamentas įsigalioja 2023 m. gruodžio 31 d.

Šis reglamentas yra privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė